

פרפראות

פאר

פרשת כי תבוא תשפ"א

איך נתעלו

ישראל ע"י

האמונה

להיקרא בשם

קודש

פרפראות פאר

איך נתעלו ישראל ע"י האמונה להיקרא בשם קודש אות ה'

מפתח ענינים כי תבוא תשפ"א

קודם עצרת, ושבמשנה תורה **קודם ראש השנה**. מאי טעמא, אמר אביי ואיתימא ריש לקיש, כדי שתכלה השנה וקללותיה. בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא, אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן, **ובעצרת על פירות האילן**. ע"כ,

השאלה שנשאלה בבית המדרש של רבינו נסים וביאור רבינו נסים בתכלה שנה וקללותיה

כתבו התוס' (מגילה דף לא עמוד ב ד"ה קללות שבת"כ קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ראש השנה) **שאלו בבית המדרש של רבינו נסים** למה מחלקים פרשת **נצבים** וילך לשנים כשיש ב' שבתות בין ר"ה לסוכות בלא יוה"כ, וקורין וילך בשבת תשובה והאזינו בין יו"כ לסוכות, ואין מחלקין מטות ומסעי שארוכות יותר,

והשיב לפי שבאתם **נצבים** יש קללות שקלל את ישראל, ורוצה לסיים גם נצבים קודם ר"ה,

קושיית התוספות לדברי רבינו נסים

וקשה שאנו לא מחשבינן הקללות שקלל משה ישראל בפרשת נצבים שהם תוכחות בלבד, כדמשמע בפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פח: ושם) א"ר לוי בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת ב"ו הקדוש ברוך הוא בירך ישראל בכ"ב וקללן בשמנה ומשה ברכם בשמנה וקללם בעשרים ושתים וחשיב מואם לא תשמעו עד ואין קונה, משמע בהדיא שעד אין קונה הוי מן הקללות ולא יותר, ולא נחשב בקללות מה שנאמר בפרשת נצבים,

ועוד קשיא לפי סברתו של רבינו נסים, שהדברים בפרשת נצבים נחשבים לקללות,

א, תכלה שנה וקללותיה ביאור בארבעה דרכים
ב, אשר ה' אלקיך נתן לך למה לא אמר משה רבינו ה' אלוקינו
ג, עוד י"ל לרמזו בפי ביכורים למביא דורון לת"ח כאילו הקריב ביכורים
ד, כל דרשת ההגדה של פסח הוא מפרשת ביכורים
ה, איך נתעלו ישראל ע"י האמונה להיקרא בשם קודש
ו, איך לא הזכירו אנשי כנה"ג את משה רבינו בהגדה של פסח
ז, ביאור למה משה רבינו אינו מוזכר בהגדה של פסח ע"ד הזוהר הק'
ח, י"ל למה משה רבינו אינו מוזכר בהש"פ ע"ד מחני נא מספרך
ט, הגאולה תבוא ע"י תשובה מרצון או גם ע"י תשובה מוכרחת ולמה שתק רבי אליעזר
י, להזכיר חסדי המקום הוא על העבר או גם על העתיד
יא, הפרשיות בתפילין של הקב"ה הם כנגד ד' פרשיות שבתפילין ביאור העקידת יצחק
יב, האמרת היום הוא יום שקורא קריאת שמע עם תפילין
יג, ביאור בשינוי שפירש רש"י במלה אמרתך
יד, את ה' האמרת היום וה' האמירך היום מכוון לשש אנכי על אמרתך
טו, תכלה שנה וקללותיה למה תיקן עזרא רק בשני ראשי שנה

א, תכלה שנה וקללותיה ביאור בארבעה דרכים

איתא בגמרא (מגילה דף לא עמוד ב) תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים

פרפראות פאר

אמאי אין קורין האזינו קודם ר"ה שהרי גם שם יש קללות מזי רעב ולחומי רשף

ביאור התוספות בתכלה שנה וקללותיה

לכך נראה לי הטעם שאנו מחלקים אותן, לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת **בקללות כלל**, שלא להסמיך הקללות לר"ה, ומטעם זה אנו קורין במדבר סיני קודם עצרת כדי שלא להסמיך הקללות שבבחוקותי לעצרת, ע"כ,

ביאור המהרש"א בתכלה שנה וקללותיהע"ד בית ראשון ובית שני

כתב המהרש"א (מגילה דף לא עמוד ב ד"ה כדי שתכלה השנה וקללותיה) עיין בתוס' שכתבו דר"ל שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר"ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללה, שלא להסמיך הקללות לר"ה, וכן במדבר אנו קורין קודם עצרת כדי שלא להסמיך הקללות שבבחוקותי לעצרת,

וק"ק לפירושם דאם ר"ל מקודם זה לקרות נצבים א"א לפי סדר הפרשיות, ואם לאחר ר"ה ר"ל לקרות זה א"א בפי כי תבא, דא"כ אימתי יקראו פי נצבים וילך והאזינו אחר כך, **ועוד לפי התוס' הל"ל** שלא להסמיך הקללות וכדי שתכלה לא משמע כן

ונראה דעיקר קושיא כיון שר"ה תחלת השנה הוא, ה"ל להתחיל פרשת בראשית שהיא תחלת התורה ובריאת עולם, וה"ל להתחיל בה מיד בשבת ראשון שאחר ר"ה,

ותירץ כדי שתכלה שנה כו' ע"פ מ"ש (רמב"ן ויקרא כ"ו ט"ז) שקללות **שבחקותי** נאמרו על **בית ראשון** שהיה להם כבר זכות אבות וכמפורש ביה וזכרתי את בריתי יעקב וגו'

אבל קללות **שבכי תבוא** נאמרו על **בית שני** לכך לא נזכר בהו זכות אבות שכבר תמו בבית ראשון, וז"ש דלכך תקן עזרא כן, **פרשת במדבר** קודם עצרת כדי שתכלה קללות של בית ראשון קודם עצרת שישבו ישראל למספרם הנזכר בפרשת במדבר א' מ"ו, ותקן פרשת נצבים קודם ר"ה כדי שתכלה קללות שבכי תבא הנאמר על **בית שני** קודם ר"ה שלעתיד יהיו נגאלים ע"י התשובה (סנהדרין צ"ז ע"ב) כמפורש בפרשת נצבים ושבת עד ה' וגו' ושב ה' וגו' עכ"ד המהרש"א,

טעם נוסף להסמיך נצבים לר"הכי תבוא תשפ"א

כתב הגאון הר"י כץ חתן המהר"ל מפראג, **טעם לקרוא פרשת נצבים**, שמש"ר רמז על יום הפקודה ר"ה שבו עוברין לפניו כבני מרון, וזהו אתם נצבים "היום" הידוע שהוא ר"ה יום הדין ולכין עדיף לקראתה סמוך לר"ה מלפניו, כיוון שהוא התעוררות לתשובה ולשפר מעשיהם, עכ"ד

ב, אשר ה' אלקיך נתן לך למה לא אמר משה רבינו ה' אלוקינו

כתיב (דברים כ"ו א'-ז') והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה, ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ה' אלקיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם, ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבתינו לתת לנו, ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ה' אלקיך, וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב, וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה, ונצעק אל ה' אלקי אבתינו וישמע ה' את קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו,

משה רבינו אמר ה' אלוקיך ולא אלוקינו זה"ק

איתא בזוהר (פרשת יתרו חלק ב דף ע"ט ע"ב) **אמר רבי יצחק**, מה הוא הגדתי היום לה' אלקיך. לה' אלקינו, מבעי ליה.

אמר ליה ר' שמעון, וכי האי בלחודוי הוא. והא כתיב (דברים ח' ז') כי ה' אלקיך מביאך אל ארץ טובה וגו'. (דברים ז' ט"ז) אשר ה' אלקיך נותן לך. (דברים ד' כ"ד) כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא, וכלהו הכי,

אלא הכי תנינן, (כתובות ק"י ע"ב) כל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוק. וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוק, **מאי טעמא**. משום דזרעא קדישא, לארעא קדישא סלקא. ושכינתא באתרה יתבא. והאי בהאי תליא. (משום שזרע קודש ראוי לעלות לארץ הקודש, והשכינה במקומה בארץ הקודש יושבת, והא בהא תליא)

ומשה לא קאמר אלקיך, אלא לאינון דהוו זמינין למיעל לארעא קדישא, ולקבלא אפי

כי תבוא תשפ"א

עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלוננו, וכי אלישע אוכל בכורים הוה, אלא לומר לך, כל המביא דורון לתלמיד חכם, כאילו מקריב בכורים, ע"כ.

לפי"ז יש לומר, כי כאן בפרשת ביכורים, רמזה התורה, שכאשר האדם מביא דורון לתלמיד חכם איש אלוקים עובד השם באמת,

ואומר לו, הבאתי הדורון אליך, בשל עבודתך לאלוקיך, אז, הרי זה כאילו הקריב ביכורים.

לפי"ז מבואר למה אמר הכתוב, "לה' אלקיך" דייקא, שהבאתי אליך הביכורים משום אופן עבודתך את ה' אלוקיך.

ד, כל דרשת ההגדה של פסח הוא מפרשת ביכורים

כתיב (דברים כ"ו ג') "ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבתינו לתת לנו",

כל דרשת ההגדה של פסח נדרשת מחמישים מילים שבפרשת ביכורים

"ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב", 15 מילים,

"וירעו אתנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבדה קשה", 8 מילים,

"ונצעק אל ה' אלקי אבותינו וישמע ה' את קלנו וירא את ענינו ואת עמלנו ואת לחצנו", 16 מילים,

"ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה ובזרע נטויה ובמרא גדל ובאתות ובמפתים", 11 מילים,

כולם יחד 50 מילים, ועד כאן דרשת ההגדה,

יש לבאר ארבעה דברים הקשים בהגדה של פסח,

א. על שם מה נקראת ההגדה של פסח, בשם הגדה, ולא מגילה,

פרפראות פאר

שכינתא. (לאלה שמוכנים לעלות לארץ הקדושה ולקבל פני השכינה הקדושה)

ומה דלא אמר אלקינו, משום דהא משה לא זכה למיעל לארעא, ובגיני כך, אלקיך ודאי בכל אתר, משום דאינון הוו זמינין למיעל תמן, (בגלל זה אמר משה רבינו אלוקיך בכל מקום, לאלה שמוכנים לעלות לארעה"ק) עכ"ל הזהר הק',

ביאור הרבינו בחיי בקושיא הנ"ל

כתב הרבינו בחיי (דברים פרק כו פסוק ג) וז"ל, "הגדתי היום לה' אלקיך", היה ראוי שיאמר "לה' אלקינו" ושלא יוציא עצמו מכלל אמונת האלקות,

אבל אילו אמר כן, לא היתה אמונתו מתבררת אצלנו ולא היינו יודעים כוונתו למי הוא קורא ה', ומי הוא שמקבל עליו אלקותו, אבל עתה בבואו לפני הכהן (הגדול) שהוא מיוחד לעבודת אלהי ישראל וידע אותו, כשהוא אומר "לה' אלקיך" נסתלק הספק מאצלנו, ונתברר אמונתו הטובה כי הוא מעיד על עצמו כי אלקי הכהן הוא אלקיו שבשבילו בא אל הארץ. עכ"ד רבינו בחיי,

(בעיון ברבינו בחיי הוא לא מבאר במקומות האחרים שכתוב אלוקיך ולא אלוקיני)

ג, עוד י"ל לרמז בפ' ביכורים למביא דורון לת"ח כאילו הקריב ביכורים

עוד יש לומר, למה אמר בלשון אלוקיך ולא אלוקיני,

לרמז בתורה בפרשת ביכורים למביא דורון לת"ח כמקריב ביכורים

איתא בגמרא (כתובות ק"ה ע"ב), רב ענן איתיתי ליה ההוא גברא כנתא דגילדני דבי גילי (דגים קטנים), אמר ליה מאי עבידתיך, אמר ליה דינא אית לי, לא קביל מיניה, אמר ליה פסילנא לך לדינא (אני פוסל את עצמי מלדון בדינד),

אמר ליה, דינא דמר לא בעינא, קבולי לקביל מר (גם אם אינך רוצה לדונני, לפחות ארצה שתקבל את מתנתי), דלא למנען מר מאקרובי בכורים, דתניא, (מלכים ב' ד' מ"ב) "ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלקים לחם בכורים

ביאור המכילתא המובא לעיל

כתב בספר **מרכבת המשנה** על המכילתא, (פרשת בא פרשה י"ד אות ב') ודרך רמזו יאמר היות וישראל אינם בגדר **שם קודש**, אפס בקיום כל תרי"ג מצות ולא בהעדר מצוה אחת, היות ותשוקת השם על האדם להעלותו אל מדרגה להיות קדוש כמוהו כמאמר לא ברא הקב"ה את האדם אלא להיות צדיק וישר כמוהו, היינו שרמ"ח מ"ע המה ננד רמ"ח איבריו של אדם ושס"ה גידיו המה נגד שס"ה ל"ת וכל אבר וגיד הוא משכן למצוה א', ובעשות המצוה שהאבר והגיד יונק ממנו הוא מעלה החומר דאותו אבר למדרגת הצורה היא הנשמה הקדושה, ובהעדר מצו' א' אותו האבר שהוא משכן למצוה זו ויונק ממנה ישאר בפגמו וחולין וקדשים מעורבים זה בזה **ויפלא להקרא קודש** אף בהעדר מצוה א' היות אותו אבר חול ואיסור ניכר בפני עצמו ואפי' באלף לא בטיל ולא נשתקע שם חולין ממנו ובשלימות המצות בכללן יקרא **קודש**,

ומאמ חז"ל שילהי מס' מכות דרש ר' שמלאי תרי"ג מצות ניתנו למשה בסיני עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק **באמונתו** יחיה, הרי שמעלת מצות **האמונה** שהיא מצוה כוללת כל תרי"ג מצות בקיומם כאילו קיים כל תרי"ג מצות, גלל זה מה שכר נטלו ישראל במדת האמונה שנקראו **קודש ישראל לה'**,

ו, איך לא הזכירו אנשי כנה"ג את משה רבינו בהגדה של פסח

ביאור נפלא מבעל הכלי חמדה

כתב הגאון רבי מאיר זן פלוצקער, בעמח"ס כלי חמדה, בסוף ההקדמה לספרו כלי חמדה,

וכך כתב, ולסיים בדבר טוב ומענינא דיומא, אעתיק בזה מה שאמרתי בימים האלה להשיב לחכם אחד ששאלני על אנשי כנה"ג שתקנו סדר הגדה של פסח, למה לא הזכירו כלל שמו של משה רבנו ע"ה בהגדה, ומי שקורא כל ההגדה על הסדר לא יתודע לו כלל שמרע"ה היה לו איזהו חלק ביצי"מ, והדבר באמת נפלא בהשקפה ראשונה ובטח יש בזה ענין עמוק,

ב. למה דרשו חז"ל לחם עוני, שבעצם משמעותו הפשוטה היא מלשון עניות, ודרשוהו בלשון תשובה, לחם שעונין עליו,

ג. למה נדרשה כל דרשת ההגדה דוקא מהנאמר בפרשת ביכורים,

ד. מה הרמז, בכך שכל דרשות ההגדה הם על חמישים מילים בדיוק, מוירעו עד ובמופתים,

ביאור ארבעת הקושית שבהגדה של פסח

א. ההגדה נקראת בשם הגדה ע"ש שבפרשת בכורים נאמר הלשון הגדתי, מלשון **הגדה**,

ב. חז"ל דרשו לחם עוני, מלשון תשובה, משום שפרשת ביכורים נאמרה בלשון, **וענית** ואמרת,

ג. הסיפור של יציאת מצרים נדרש דוקא מפרשת ביכורים, משום שביציאת מצרים הובאו בני **ביכורים לה'**,

כדאיתא במכילתא (פרשת בשלח פרשה ג), כדאי היא האמונה שהאמינו בי שאקרע להם את היס, שלא אמרו למשה היאך אנו יוצאים במדבר שאין בידינו מחיה לדרך, אלא האמינו והלכו אחרי משה, עליהם מפורש בקבלה (ירמיהו ב' ב') "הלוך וקראת באזני ירושלם לאמר זכרתי לך חסד נעוריק אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה".

מה שכר נטלו על כך, "קדש ישראל לה' ראשית תבואתו", ע"כ לשון המכילתא,

מבואר א"כ, דביציאת מצרים הובאו בני ישראל ביכורים לה', כמ"ש (ירמיהו ב' ג') קדש ישראל לה' ראשית תבואתו, לפיכך דרשו חז"ל את סיפור יציאת מצרים מפרשת ביכורים,

ד. **הרמז בכך**, שכל דרשת ההגדה הם על חמישים מילים בדיוק, להודות להקב"ה שלא שקענו ח"ו בחמישים שערי טומאה, ולבקש ממנו ית' שנזכה לבוא **לחמישים שערי קדושה**. או לרמז למ"ש (שמות י"ג י"ח) **וחמישים** עלו בני ישראל.

ה, איך נתעלו ישראל ע"י האמונה להיקרא בשם קודש

פרפראות פארגאולה שע"י הקב"ה היא נצחיתושע"י אדם בטלה

ואני השבתי לו, שלענ"ד הענין הוא עפ"י"מ שאמרו חז"ל דלכן גאולה ראשונה ושניה נתבטלה, משום שהיה בהם כח אדם, גאולת מצרים ע"י מרע"ה, וגאולה שניה ע"י עזרא, אמנם לעתיד לבא, יהיה הגאולה ע"י השי"ת לבדו, והשי"ת הוא נצחי לכן תהי גאולה נצחית,

אך לכאורה יש להבין, הא מבואר בהגדה, דיצ"מ היה ע"י הקב"ה בעצמו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שרף ולא ע"י שליח,

שני גאולות היו במצרים גאולת הגוףוגאולת הנפש

אך באמת הדבר נכון, דהנה בגאולת מצרים היה שני גאולות, גאולת הגוף, וגאולת הנפש, גאולת הגוף היה ע"י משה רבינו, שהוציא את ישראל ממצרים, אמנם גאולת הנפש היה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו,

והנה מבואר (במגילה י"ד ע"א) דלכן אין אומרים הלל על נס פורים, משום דבשלמא ביצ"מ נוכל לומר הללו עבדי ד' ולא עבדי פרעה, אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש, אכתי עבדי אחשורוש אנן, וברש"י ז"ל ולא עבדי פרעה, שהרי לחירות יצאו,

ולכאורה צ"ע, לפי"ז שאנחנו בגולה איך אומרים הלל וסיפור יצ"מ כיון שאכתי עבדי פרעה אנן,

אמירת ההלל הוא על הגאולה הרוחניתשהיה ע"י הקב"ה בעצמו

אך באמת אתי שפיר, דסיפור יצ"מ בגולה הוא על הגאולה הרוחנית שיצאו ממצרים

לקבל התוה"ק, ובזה יצאנו מעבדות לחירות, ושפיר אמרינן הלל, משא"כ בנס פורים כיון דהיה רק גאולת גשמית ואכתי עבדים אנן לכן לא אמרינן הלל וז"ב,

וכיון שכן, שכל עיקר ההלל הגדול וסיפור יצ"מ שאומרים בליל פסח בגלות הוא על גאולה הרוחנית, וזה היה ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח,

על הגאולה הגשמית שהיה ע"י משהעדיין יש לבקשכי תבוא תשפ"א

ולהורות זה שאנחנו נגאלים רק גאולה הרוחנית, ועדה"ן עלינו לבקש מהשי"ת על הגאולה הגשמית, לזאת לא נזכר שם משה רבינו, בהגדה של פסח, לעורר לבבן של ישראל לבקש מהשי"ת הגאולה השלימה בגוף ובנפש בב"א, **עכ"ד בעל כלי חמדה**,

ז, ביאור למה משה רבינו אינו מוזכר בהגדה של פסח ע"ד הזוהר הק'

בזוהר הק' (פרשת יתרו חלק ב דף ע"ט ע"ב) המובא לעיל עמוד ב', מבאר, למה אמר משה רבינו בפרשת ביכורים, אלקיך ולא אמר אלוקינו, והוציא עצמו מהכלל במצוות ביכורים, משום שלא זכה להיכנס לארץ ולקיים מצוות הבאת ביכורים, שנאמר בה "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקיך נתן לך",

לפי זה יש לומר, דלפי שכל דרשת ההגדה הוא **מפרשת ביכורים**, ומשה רבינו הוציא עצמו, משום שלא נכנס לארץ, כדברי הזוהר הק', לכן לא הזכירו את משה רבינו בהגדה, **כדי שלא להזכיר את אי כניסתו לארץ**.

ח, י"ל למה משה רבינו אינו מוזכר בהש"פ ע"ד מחני נא מספרך

עוד יש לפרש למה לא הוזכר משה רבינו בהגדה של פסח, יש להקדים ולומר, כי בהש"פ דהיום, בדרשתו של ר' יוסי הגלילי, "מנין אתה אומר" וכו' וכו', מוזכר הפסוק "ויראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו",

אך בסדר רב עמרם גאון, ובהגדת בני תימן, פסוק זה אינו מוזכר, ומכאן, לרבים שהקשו למה לא הוזכר משה רבינו בהגדה של פסח,

רמז למה שביקש משה רבינו מחני נא מספרך

אפשר ליישב ולומר, כתיב, (שמות ל"ב ל"א), וישב משה אל ה' ויאמר אנא חטא העם הזה חטאה גדלה ויעשו להם אלהי זהב, ועתה אם תשא חטאתם, ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת,

פרפראות פאר

מבואר, כי מכל הטירחא שטרח משה רבינו ע"ה בהוציא הקב"ה את בני ישראל ממצרים, כאשר בא לבקש מאת השי"ת, ולהתחנן לו על חטא העגל, לא הזכיר דבר על כל הטירחא שמסר נפשו למען כלל ישראל, ושיכפר להם הקב"ה בשכר זאת על מעשה העגל,

אלא משה רבינו, מסר נפשו ביותר, ואמר, ואם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת, וזה היה המסירות נפש הגדול ביותר של משה רבינו, שלא יהיה מוזכר בתורת ה' כל מה שעשה לצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לועז,

לפי"ז יש לומר, כי אנשי כנסת הגדולה, כאן בהגדה של פסח, באו להזכיר את מסירות הנפש הגדול ביותר של משה רבינו למען כלל ישראל, בכך שאמר, מחני נא מספרך, ועיי שלא הוזכר שמו בהגדה ש"פ, סיפרו לנו עיי העדר שמו, את גודל מסירות הנפש של גדול הנביאים שלא היה ולא יהיה כמוהו.

והכי איתא בגמרא (סוטה י"ד ע"א), **כתיב** (ישעיה נג יב) "לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו" וגו',

תחת אשר הערה למות נפשו, שמסר עצמו למיתתו, שנאמר, (שמות לב לב) ואם אין מחני נא וגו'.

ט, הגאולה תבוא ע"י תשובה מרצון או גם ע"י תשובה מוכרחת ולמה שתק רבי אליעזר

המהלך המדהים של המהרש"א בביאור הגמרא

איתא בגמרא (סנהדרין צ"ז ע"ב) **אמר רב**, כלו כל הקיצין, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים,

פירש רש"י, **אם כל ישראל חוזרין בתשובה יבא, ואם לאו לא יבא,**

ושמואל אמר, **דיו לאבל שיעמוד באבלו,**

פירש רש"י, **דיו לאבל שעומד באבלו** - דיו להקדוש ברוך הוא שעומד כמה ימים וימינו אחור, כלומר, אם לא יעשו תשובה אינו עומד באבלו כל הימים **אלא ודאי קץ לדבר,**

כי תבוא תשפ"א

לישנא אחרינא, דיו לאבל - דין לישראל צער גלות, **אפילו בלא תשובה נגאלין**. עכ"ל רש"י,

כתנאי, **רבי אליעזר אומר**, אם ישראל עושין תשובה נגאלין, ואם לאו אין נגאלין,

אמר ליה רבי יהושע, אם אין עושין תשובה אין נגאלין ?

אלא, הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן, **וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב,**

קושיות המהרש"א

כתב המהרש"א (סנהדרין צ"ז ע"ב ד"ה אמר רב כלו כל הקיצין) רש"י פירש כל הסוגיא דשמואל ס"ל כרבי יהושע, **שיהיו נגאלין גם בלא תשובה כלל,**

אבל א"כ מאי קאמר ר"י אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להם מלך כהמן ומחזירין למוטב **הרי אם לא יחזרו למוטב גם נגאלין,**

ועוד קשה, מאי קעביד רבי יהושע בהני קראי דמייתי ר"א, ולמה שתק ר"א לבסוף, **ע"כ קושיות המהרש"א,**

מהלך מדהים של המהרש"א לבאר מחלוקותם

שרב ורבי אליעזר סברי כי להיגאל צריך שיעשו ישראל תשובה **מרצונם** שהיא **תשובה רצונית,**

ושמואל ורבי יהושע סברי שאם לא יעשו תשובה רצונית, ורק יעשו **תשובה הכרחית גם אם לא מרצונם**, גם אז ייגאלו,

וז"ל המהרש"א **בביאורו**, **ע"כ נראה לפרש דרב אמר כלו כל הקיצין דאין קץ לדבר**, כיון שהוא תלוי בתשובה ומע"ט דהיינו שישובו

מצד עצמם, ואין זה בידו יתברך ב"ה דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים,

ושמואל אמר **דיו לאבל**, ר"ל דיו שישובו ישראל **מצד אבלן וזולתן** ויש קץ לדבר, וכשיבא זמן גאולה מעמיד להן הקדוש ברוך הוא מלך כהמן ומחזירין למוטב שיעשו תשובה,

המהרש"א מבאר כל אחד מהפסוקים שהביא רבי אליעזר הוכחה לדרכו, והשיבו רבי יהושע בפסוקים

פרפראות פאראחרים המוכיחים את דרכו ושתק רבי אליעזר והודה לרבי יהושעא, הוכחת ר"א מפסוק בירמיה ותשובת ר"י מפסוק בישיעה

רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין תשובה נגאלין, שנאמר (ירמיהו ג' כ"ב), "שובו בנים שובבים ארפא משובתיכם"

אמר לו רבי יהושע, (ישעיהו נ"ב ג') "כי כה אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו", ולא בכסף תגאלו - ללא תשובה ומעשים טובים."

ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל

ז"ש רבי אליעזר, אם ישראל עושין תשובה דהיינו תשובה רצונית מצד עצמן, שנאמר שובו בנים שובבים ואז ארפא משובותם,

והשיב לו רבי יהושע, דההוא קרא בתשובה הכרחית קאמר, כדאמר לעיל מעמיד להם מלך וכו' ומחזירן למוטב, ומייתי חנם נמכרתם דהיינו דומיא דגזירת המן שאמר ליה המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו וגו'

ב, הוכחת ר"א מפסוק במלאכי ותשובת ר"י מפסוק בירמיה

אמר לו רבי אליעזר לרבי יהושע, והלא כבר נאמר (מלאכי ג' ז') "שובו אלי ואשובה אליכם"

אמר לו רבי יהושע, והלא כבר נאמר, (ירמיהו ג' י"ד): "כי אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם

אחד מעיר ושנים ממשפחה והבאתי אתכם ציון",

ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל

וא"ל ר"א, כבר נאמר שובו אלי וגו'. זה הכתוב משמע ליה יותר מפורש בתשובה רצונית ששאל מהם לשוב ולא הכריח אותם על התשובה.

וא"ל ר"י, והלא כבר נאמר כי אנכי וגו'. ר"ל דודאי שהש"י שאל מישראל על התשובה הרצונית שהיא יותר טובה, אבל אם לא יעשו כן הרי נאמר שובו בנים שובבים כי אנכי בעלתי אתכם וגו' דהיינו תשובה הכרחית

כי תבוא תשפ"א

שעל ידי הצרות אנכי בעלתי אחד מעיר ושנים ממשפחה דהיינו הנשארם שיעשו תשובה מתוך צרה,

ג, הוכחת ר"א מפסוק בישיעה ותשובת ר"י מפסוק בישיעה

אמר לו רבי אליעזר והלא כבר נאמר, (ישעיהו ל' ט"ו), "בשובה ונחת תושעון"

אמר לו רבי יהושע לרבי אליעזר, והלא כבר נאמר, (ישעיהו מ"ט ז'), "כה אמר ה' גאל ישראל קדושו לבזה נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו"

ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל

אמר ליה רבי אליעזר, והלא כבר נאמר בשובה ונחת תושעון בהשקט ובטח וגו'. ר"ל בהאי קרא מפורש תשובה רצונית כי בתשובה שתהיה מתוך השקט ונחת ולא מתוך צרה תושעון.

והשיב לו ר"י, לבזה נפש למתעב גוי וגו'. דהיינו על ידי ביזה ותעב שיהיה להם בצרת הגלות ישובו ויגאלו,

ובשובה ונחת תושעון וגו' דקאמר קרא לאו היינו נחת והשקט אשר לפני התשובה, אלא אהשקט ונחת שיהיה להם אחר כך מתוך התשובה שיעשו מתוך צרה, כמפורש בהאי קרא, אחר שהיו בגלות לבזה ותעב ולעבד מושלים, ויזכו בתשובה מתוך צרה לנחת והשקט כי מלכים יראו וקמו שרים וישתחוו וגו',

ד, הוכחת ר"א מפסוק בירמיה ותשובת ר"י מפסוק בדניאל

אמר לו רבי אליעזר, והלא כבר נאמר, (ירמיהו ד' א') "אם תשוב ישראל נאם ה' אלי תשוב"

אמר לו רבי יהושע, והלא כבר נאמר, (דניאל י"ב ז'), "ואשמע את האיש לבוש הבדים אשר ממעל למימי היאר וירם ימינו ושמאלו אל השמים וישבע בחי העולם כי למועד מועדים וחצי וככלות נפץ יד עם קדש תכלינה כל אלה"

ושתק רבי אליעזר. ע"כ

ביאור המהרש"א בפסוקים הנ"ל

כי תבוא תשפ"א

אלא פעמים יש שאע"פ שהוא חסד ה', מ"מ החסד בא ע"י יסורים ר"ל, ואין נראה החסד, ולכן אדם יכול להודות בזה רק על אשר נעשה לו, שאע"פ שהיה נראה כרע, מ"מ הוא מודה לה' על כל אשר עשה עמו,

אבל, אינו יכול להודות לה' על החסד שעשה לבני ביתו, כאשר היה בזה יסורים, כי איך יכול אדם להודות על יסורים שבאו לאדם אחר, ולכן על העבר מודים רק על מה שעשית עמדי, אבל החסד שעתיד הקב"ה לעשות, אנו מקווים כי יהיה חסד שלא יבוא ע"י יסורים חלילה, וע"ז אפשר להודות גם על בני ביתו.

ביאור העניין בדרך צחות

ויתכן לומר בדרך צחות, שמדובר בחתן שבא להודות על כל אשר עבר מיום הוולדו ועד הנה, כמו שנאמר "קול ששון וקול שמחה קול אומרים הודו את ה'",

ולכן, על העבר הוא מודה רק על אשר עשית עמדי, שכן היה לבדו, אבל על העתיד הוא כבר מודה על כל בני ביתי.

ביאור בברכת השבע ברכות

ובכך מבואר גם, שבברכת השבע ברכות, שינו חז"ל ממה שנאמר בפסוק (ירמיה לג) "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבקות" ואומרים, קול מצהלות חתנים מחופתם,

משום שבאו חז"ל ללמד, כי חתנים מחופתם, כלומר משעת חופתם יש להם להודות בכל אופן של הודו את ה' גם על שעשית עמדי וגם על שעשית עמי ועם כל בני ביתי.

יא, הפרשיות בתפילין של הקב"ה
הם כנגד ד' פרשיות שבתפילין ביאור
העקידת יצחק

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"א) אמר רבי אבין בר אבא אמר רבי יצחק מנין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו (ישעי ס"ב) בימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו (דברים ל"ג) ובזרוע עזו אלו תפילין,

תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו, אמר ליה, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ (ד"ה אי י"ז). ומי משתבח קודשא בריך הוא בשבחה'הו

פרפראות פאר

א"ל ר"א והלא כבר נאמר **אם תשוב ישראל וגו'**. בהאי קרא מפורש ליה טפי **תשובה רצונית** מדקאמר לה בלשון אם וספק, דהתשובה הכרחית היא ודאית בידו יתברך ב"ה להביא הגאולה, אבל אם ספק משמע אם תשובו ברצון, שאין זו בידו יתברך ב"ה כי הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים,

וא"ל ר"י, כבר נאמר ואשמע את האיש וגו' וירם ימינו וגו' **וישבע בחיי העולם** כי למועד מועדים וגו'. ועל הספק כדברך שאם לא ישובו אין נגאלין **לא היה המלאך נשבע**, אבל אם תשוב ישראל וגו' נאמר על הודאי, שישובו בודאי על ידי שמעמיד להם מלך קשה כהמן, עכ"ד המהרש"א,

מבואר במפרשים דהא דשתק רבי אליעזר הוא משום שהודה לרבי יהושע, **ובדרך המהרש"א** הודה לדבריו שגם אם יעשו רק **תשובה הכרחית** אע"פ שאינה **מרצונם**, יבוא לציון גואל, ואמר כל העם אמן.

ובד"ז מבאר המהרש"א יומא פ"ו ע"א ד"ה כתיב שובו בנים

י, להזכיר חסדי המקום הוא על
העבר או גם על העתיד

כתיב, (דברים כ"ו ה') "וענית ואמרת לפני ה' אלקיך ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט ויהי שם לגוי גדול עצום ורב",

כתב רש"י, מזכיר חסדי המקום,

השינוי בדברי הפייטן שעל העבר אמר רק
עמדי ועל העתיד אמר ועם כל בני ביתי

אמר הפייטן, (ליל שבת קודם הקידוש) "מודה אני לפניך ה' אלקי ואלקי אבותי, על כל החסד אשר עשית עמדי, ואשר אתה עתיד לעשות עמי ועם כל בני ביתי".

יש לעיין בדברי הפייטן, שבהודאה על החסד שנעשה בעבר, הלשון הוא, "על החסד שעשית עמדי" בלבד, ואילו כאשר ההודאה היא על העתיד, הוא מודה גם על כל בני ביתי, ויש להבין את שינוי הלשון.

נראה לי לומר, כידוע כי כל מעשי ה' הם כולם חסדים ורחמים, כי כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, ואין בו רע כלל,

דישראל? - אין, דכתיב (דברים כ"ו י"ז) את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים, וללכת בדרכיו, ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו, ולשמע בקלו,

ד, וכנגד מה שנאמר הנה ולשמע בקולו יש בתפלין שלנו והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה וגו',

וה' האמירך היום. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שנאמר (דברים כ' ד') שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר: ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ,

והרי עלה הכל כהוגן ונתבארה יפה פרשה קטנה זו אשר היא גדולה בענייניה ולמדנו סוד הארבעה קשירות הבאות בד' פרשיות של תפלין שזכרנו כי הם באמת הטלת חבלי היראה ועבותות האהבה על ידינו ועל חלקת צוארינו באלו הד' עניינים שבהם יושלם עול מלכות שמים להעתיק אותנו מהפסד הדעות וקלקול המעשים ולהמשיכנו בהם אל הטוב והיושר האלקי, עכ"ד העקידת יצחק, עיין שם בביאור הדברים באורך.

ביאור העקידת יצחק בתפלין של מעלה שהם כנגד תפלין של מטה

כתב העקידת יצחק (דברים שער צח פרשת כי תבא) ועל זה הענין הנכבד אמרו חז"ל שהקדוש ברוך הוא מניח תפלין כדגרסינן בפרק קמא דברכות,

יב, האמרת היום הוא יום שקורא קריאת שמע עם תפלין

בוא ואראך קשר תפלין של מטה עם תפלין של מעלה וקשר שניהם עם החטיבות האלו הנזכרות כאן על הדרך הזה אשר ביארנו. והוא כי

כתיב (דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקולו" וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו",

א, כנגד מה שנ' כאן את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וגו'. יש בתפלין שלנו פרשת שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד וגו'. ובתפלין מארי עלמי כתיב ומי כעמך ישראל

והקשו במפרשים, הרי כבר נצטוו קודם זה, כמה שנים למפרע, ולמה כתב היום הזה ה'

גוי אחד דוגמת מה שנא' בפסוק וה' האמירך היום להיות לו לעם סגולה כאשר דבר וכו',

אלקיך מצוך, וגם קשה מהו האמרת היום, וה' האמירך היום,

ביאור בדרך דרש הפסוק אשר אנכי מצוך היום

ב, וכנגד מה שאמר הנה ללכת בדרכיו יש בתפלין שלנו פרשת והיה כי יביאך (שמות י"ג) שכל עיקרה על מצות פדיון בכורות וזו היא באמת ההליכה בדרכיו ממש כי כמו שהוא הרג כל בכורות מצרים להושיענו מידם ואת בכורנו הציל כן ראוי שנזדרז לעשות כמוהו להפריש הבכורות

כתב רש"י במה שאמר הכתוב היום הזה ה' אלוקיך מצוך, דרשו חז"ל (תנחומא כי תבא א'), מה ת"ל היום הזה, אלא כך אמר משה לישראל, בכל יום יהא התורה חביבה עליכם כאלו היום הזה קבלתם אותה מהר סיני,

אך הפסוקים האמרת היום, וה' האמירך היום, עדיין קשה, למה אמה"כ היום, (עיין במפרשים, מזרחי, אור החיים, שי למורא, ועוד),

ביאור הכתובים האמרת והאמירך היום

איתא בגמרא, (חגיגה ג' ע"א) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם,

ג, וכנגד מה שנאמר הנה לשמור חקיו מצותיו ומשפטיו יש בתפלין שלנו פרשת קדש שעקרה לזכור עבודת הפסח כמו שאמר ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה וחתם ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה (שמות י"ב) ומן המבואר שקרבן הפסח כלהו איתנהו ביה חקים ומצות כמו שפירשנום מתאימים ומסכימים שלש כנגד שלש יפה יפה והיא עצמה אשר תעמוד שלישית בפסוק וה' האמירך כמין חומר.

כי תבוא תשפ"א

הבדלתי לך מאלהי הנכר להיות לך לאלהים, והוא **הפרישך** אליו מכל עמי הארץ להיות לו לעם סגולה,

ומצאתי להם עד והוא לשון **תפארת** כמו **יתאמרו** כל פועלי און (תהלים צ"ד, ד), **עכ"ל** רש"י,

כתיב (תהילים פרק צ"ד ד'), יביעו ידברו עתק **יתאמרו** כל פעלי און, פירש רש"י, **יתאמרו** - **ישתבחו** כמו **האמרת** והאמירך (דברים כ"ו), עכ"ל,

איתא בגמרא (ברכות ו' ע"א) (חגיגה ג' ע"א), את ה' **האמרת**, והי' האמירך היום וכו',

בברכות פירש רש"י, **האמרת** לשון חשיבות ושבת, כמו **יתאמרו** כל פועלי און (תהלים צ"ד) **ישתבחו**,

בחגיגה פירש רש"י, **האמרת**, שבת, כמו **יתאמרו** כל פועלי און (תהלים צ"ד) **ישתבחו** שדרכן צלחה.

וקשה, למה שינה רש"י בפירושו, שבתורה **פירש**, לשון **הפרשה והבדלה**,

ובתהילים ובגמרות פירש, לשון חשיבות ושבת, **ועוד קשה**, למה אמר רש"י בחומש, **שאינו לו עד מוכיח**, ואח"כ כתב **ומצאתי להם**

(להאמרת והאמירך) **עד** והוא לשון **תפארת** כמו **יתאמרו** כל פועלי און (תהלים צ"ד ד'),

וצריך לבאר ולומר, כי לפירושו בתורה, שהוא לשון **הפרשה והבדלה**, אין עד מוכיח **במקרא**, שהאמרת והאמירך הם הפרשה והבדלה,

אבל לפירושו בתהלים שהוא מלשון **חשיבות** ושבת, יש להם עד מוכיח במקרא שהוא, **יתאמרו**,

אך קשה, למה פירש רש"י בחומש שהוא לשון **הפרשה והבדלה** ולא פירש כבכל מקום שהוא לשון **חשיבות**,

יש לבאר ולומר, דבאמת הפירוש הפשוט של **האמרת והאמירך**, הוא מלשון **חשיבות** ושבת, כמו שפירש בתהילים ובגמרא, ויש להם עד מוכיח במקרא שהוא, **יתאמרו**,

פרפראות פאר

דכתיב שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר, ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ע"כ,

מבואר, דאתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, הוא ע"י **קריאת שמע**,

קריאת שמע בלא תפילין זו עדות שקר

איתא בגמרא, (ברכות י"ד ע"ב) כל הקורא קריאת שמע בלא תפילין, אין זו עדות אמת, לפי"ז מי שקורא ק"ש כאשר עדיין אינו מניח תפילין, אין עדותו שלימה, רק כאשר מניח תפילין, רק אז נהיית עדותו שלימה, ועל זה נאמר אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, שהוא ע"י עדות אמיתית, והוא ע"י **קריאת שמע בתפילין**,

וזה הפירוש את ה' **האמרת היום**, הכוונה, **ליום הזה**, שבו הוא מניח תפילין, וקורא **קריאת שמע בתפילין**, ומעיד עדות אמת, ובזה מבואר כפתור ופרח, למה נאמר את ה' **האמרת**, היום,

והפסוק וה' האמירך היום, מבואר ג"כ בכך, דכיון דע"י קריאת שמע בתפילין שהניח היום הזה, הוא נכנס לכלל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, אף הקב"ה קורא כנגדו ואומר אני אעשה אתכם חטיבה אחת,

כתב האבזרהם (הלכות תפילת מנחה לשבת), **וכן בבעל הטורים** (דברים פרק כו פסוק טז), **"את ה' האמרת היום"** בגימטריא זו **קריאת שמע**,

יג, ביאור בשינוי שפירש רש"יבמלה אמרתך

כתיב (דברים כ"ו, י"ז-י"ח), את ה' **האמרת** היום להיות לך לאלקים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו, והי' **האמירך** היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו,

כתב רש"י, (דברים כ"ו, י"ז-י"ח), **האמרת** - **והאמירך** אין להם עד מוכיח במקרא, ולי נראה שהוא לשון **הפרשה והבדלה**

פרפראות פארכי תבוא תשפ"א

אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, דכתיב "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם, שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ, ע"כ,

אך רש"י שינה בפירושו בתורה ואמר שהוא מלשון הפרשה והבדלה, מכיוון וחז"ל דרשו מהאמרת והאמירך, אתם עשיתוני חטיבה אחת, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת, והוא בוודאי לשון הפרשה והבדלה, רצה רש"י לומר, כי דרשה זו של אתם עשיתוני ואני אעשה אתכם, נמצאת לא רק בדרש הפסוק, אלא בפשט המילים שבפסוק,

פירוש רב האי גאון מהו חטיבה אחת בעולם

בספר הערוך, בשם רב האי גאון, (ערך אמר, מובא עה"ג בתחתית העמוד חגיגה ג' ע"א), פירוש, "חטיבה", ציור אחד בעולם, כלומר דבר הניכר שאין כמותו, עכ"ל הערוך, וכן פירש האבודרהם בהלכות תפילת מנחה לשבת

האמרת והאמירך, שאנו הבדלנו אותו לנו, והוא הפריש אותנו לו מכל העמים,

ואם היה מפרש, האמרת והאמירך מלשון חשיבות ושבת, לא היינו יודעים, כי הדרשה של חז"ל נמצאת בעצם המילים דאין משמעות לחשיבות ושבת ששיבחנו אותו, לכך שאנו הפרשנוהו והבדלנוהו, והוא הפרישנו והבדילנו לו,

מבואר, כי ציור אחד בעולם ודבר הניכר שאין כמותו, שעשה הקב"ה לישראל, שיהיו ניכרים הוא רק ע"י המילה,

ובכך שפירש רש"י בתורה, האמרת והאמירך, מלשון הפרשה והבדלה, הם הם הדברים שדרשו חז"ל מהפסוק, ואמרו אתם עשיתוני ואני אעשה, ובכך לימדנו רש"י כי דרשת חז"ל נמצאת בלשון הפסוק.

מבואר, כי הלשון את ה' האמרת, וה' האמירך, הוא חטיבה אחת, והוא ציור מיוחד שע"י המילה, כפירוש רב האי גאון,

לפי"ז מתפרש כמין חומר

הכתוב "שש אנוכי על" אמרתך" שאמרו חז"ל דקאי אמילה, שהוא מלשון האמרת והאמירך, שהוא, ציור מיוחד. כפירושו של רב האי גאון.

יד, את ה' האמרת היום וה'
האמירך היום מכון לשש אנכי על
אמרתך

כתיב (דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום",

טו, תכלה שנה וקללותיה למה תיקן
עזרא רק בשני ראשי שנה

ביאור ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא (שבת ק"ל ע"א), תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה, כגון מילה, דכתיב (תהלים קי"ט קס"ב) "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב", עדיין עושין אותה בשמחה, פירש רש"י "אמרתך" אמירה יחידה שקדמה לשאר אמירות, והיא מילה, שישראל עושין וששים עליה, עיין מהרש"א בביאורו,

יש לבאר ביאור נאה בלשון אמרתך דקאי אמילה,

בעצרת על פירות האילן,

בראש השנה - כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון, שנאמר היצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם,

איתא בגמרא (חגיגה ג' ע"א), דברים כ"ו י"ז) "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום", אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל, אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם, ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם,

ובחג (סוכות) נידונין על המים. ע"כ,

תקנת עזרא שתכלה השנה וקללותיה

איתא בגמרא (מגילה ל"א ב'), תניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר, עזרא תיקן להן לישראל

כי תבוא תשפ"א

בסוכות, כי המים בחג הם חיי נפש הצומח, בפסח, העומר של שעורים הוא חיי נפש הבהמה כדאמרי פ"ק דפסחים (דף ג' :) שעורים נעשו יפות א"ל צא ובשר לחמורים ובמסי סוטה (ט"ו) אמרי תביא מנחת שעורים שהוא מאכל בהמה

בעצרת, שתי הלחם של חטין היו והוא חיי נפש האדם כפרש"י בשמעתין. דר"י לטעמיה דס"ל בפרק בן סורר ומורה (סנהדרין ע"ו) דעץ הדעת שאכל אדם הראשון חטה היה שאין התינוק יודע כו' וע"ש בחדושונו,

ביאור המהרש"א מהחל חרמש בקמה

והוא מבואר שאמר הכתוב מהחל חרמש גוי שהוא קציר שעורים תחל לספור שבעה שבועות שהוא יום קציר חטים שהם ב' הלחם,

והכונה בו, כי בצאתם ממצרים שנקראו חמורים והיו ישראל גם כן בלא מצות לא היו ראויים רק למאכל בהמה שהן שעורים כמ"ש צא ובשר לחמורים,

עד ספירת ז' שבועות, ע"ש וכמ"ט מונים תחפשנה, שהוכנו אז לדעה שמביא מאכל חטים שאז קבלו התורה וע"כ מביא ב' הלחם מחיטים שמביא הדעת כדאמרי בפ' בן סורר וע"כ אמרו בפ' מי שמת (ב"ב קמ"ז.) י"ט של עצרת ברור זרעו חטין כמפורש שם,

וע"כ אמר, מהחל חרמש בקמה שהוא קציר שעורים מאכל בהמה, תספור ני' יום עד הבאת ב' הלחם שבאה מן החטין לקבל דעה וחכמת התורה, עכ"ל המהרש"א,

לפי זה מבואר, כי בשני ראשי שנים שהם ראש השנה, שהוא יום שכל באי עולם עוברין לפניו, ובראש השנה של עצרת שהוא יום קבלת דעת וחכמת התורה, בהם תיקן עזרא שתכלה שנה וקללתיה, לבוא אל ראש השנה נקי מכל רע, ובעצרת לבוא אל הדעת נקי,

ולא תיקן עזרא כן בראש השנה של נפש הצומח בסוכות, ונפש הבהמה בפסח.

פרפראות פאר

שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, ושבמשנה תורה קודם ראש השנה.

מאי טעמא? אמר אביי ואיתימא ריש לקיש, כדי שתכלה השנה וקללותיה, בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה, אלא שבתורת כהנים, אטו עצרת ראש השנה היא, אין, עצרת נמי ראש השנה היא, דתנן, ובעצרת על פירות האילן. ע"כ,

למה תיקן עזרא רק בעצרת ובראש השנה

יש להקשות, במה שאמרו ז"ל כי תקנת עזרא שקורין קללות בסוף השנה שתכלה שנה וקללותיה, רק בראש השנה ובעצרת הרי אמרו בארבעה פרקים העולם נידון, ולמה לא תיקנו גם לפסח שנידונים על התבואה, ולחג שנידונים על המים,

יש לבאר ע"ד המהרש"א

איתא בגמרא (ראש השנה ט"ז א'), תניא, אמר רבי יהודה משום רבי עקיבא,

מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח, מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקדוש ברוך הוא, הביאו לפני עומר בפסח, כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות,

ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא,

אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו לפני שתי הלחם בעצרת, כדי שיתברכו לכם פירות האילן.

ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בחג, אמר הקדוש ברוך הוא, נסכו לפני מים בחג, כדי שיתברכו לכם גשמי שנה,

ואמרו לפני בראש השנה מלכיות זכרונות ושופרות. מלכיות - כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות - כדי שיעלה זכרוניכם לפני לטובה, ע"כ

ביאור המהרש"א בענין ארבעה ראשי השנה שהכוונה לנפש הצומח החי והמדבר

כתב המהרש"א (ראש השנה דף טז עמוד א' ד"ה הביאו עומר), חשיב בכאן ג' דברים שהם חיי ג' נפשות שבעולם שהם, נפש הצומח, ונפש הבהמה, ונפש האדם

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק פקס 03-6161777, נייד 0527-616166 מייל y0527616166@gmail.com